

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRIMÁRNÍ PEDAGOGIKY

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

AFRICKÁ ODYSEA

Mgr. Zuzana Brožová

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jaroslava Kalbáčová

Praha 2007

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze literatury uvedené v seznamu.

V Praze dne 10.3.2007

Poděkování :

Ráda bych prostřednictvím těchto řádek poděkovala paní Mgr. Jaroslavě Kalbáčové za její laskavé rady, pomoc a péči při konzultacích na této práci.

Dále bych ráda poděkovala panu Nnaenye Nwagbo (panu Neně) za přednášku pro děti o jeho rodné zemi, paní Mgr. Martě Semelové a paní Mgr. Aleně Brožové ze ZŠ Zárubova za pomoc a podporu při projektu Africké odyssey.

Anotace

Diplomová práce s názvem Multikulturní výchova je práce pojednávající o postavení společnosti k problémům multikulturality, o integraci, o zařazování multikulturního vzdělání do kontextu českého školství, o pomoci minoritám. Je to také práce mapující jeden den v základní škole se zaměřením na multikulturní výchovu.

Charakter práce je teoreticko-empirický.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. Do části teoretické a do části praktické.

V první teoretické části jsou tři kapitoly zabývající se pojmy multikulturní výchovy, dále podmínkami realizace multikulturní společnosti v praxi, třetí kapitola mapuje organizace a společnosti pro podporu multikulturní společnosti.

V druhé praktické části jsou kapitoly o hlavních přípravách a seznámení se s účastníky projektu, kapitola samotného projektu a kapitola o tom, jak by to všechno ještě šlo udělat jinak.

Obsah

A) TEORETICKÁ ČÁST	7
ÚVOD	7
1. MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	8
1.1 Základní pojmy multikulturní výchovy	8
1.1.1 Etnikum	8
1.1.2 Xenofobie	9
1.1.3 Rasismus	10
1.1.4 Tolerance	10
1.1.5 Intolerance	11
1.1.6 Minorita	11
1.1.7 Majorita	12
1.1.8 Asimilace	12
1.1.9 Adaptace	13
1.2 Minorita versus majorita	13
1.3 Multikulturní nebo interkulturní?	14
2. ČESKÁ REPUBLIKA – PODMÍNKY PRO REALIZACI MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	17
2.1 Problematika národnostních menšin v České republice	18
2.2 Integrace národnostních menšin do procesu vzdělávání	20
2.3 Intekulturní vzdělávání v kontextu českého školství	21
2.4 Medializace národnostních menšin	23
3. ORGANIZACE NA PODPORU MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOSTI, VĚDECKÉ SPOLEČNOSTI A VÝZKUMNÁ CENTRA	25
3.1 Ve světě	25
3.2 V České republice	26
B) PRAKTICKÁ ČÁST	27
AFRICKÁ ODYSEA	27
4.1 První setkání	28
4.2 Africký den	30
5. AFRIKA STOKRÁT JINAK	43
5.1 Cestovatelé	43

5.2 Vliv Afriky na kulturu a osobnosti s kulturou spjatými	45
5.3 Fauna a Flora	46
6. CO SE NIKAM NEVEŠLO.....	48
7. ZÁVĚR.....	49
LITERATURA	51
PŘÍLOHY	55

A) Teoretická část

Úvod

V dnešní době má multikulturní výchova významné postavení ve společnosti založené na multikulturních vztazích. Je to dáno hlavně prostředím a dobou ve které žijeme, a ve které budou žít naše děti. Náš život se odehrává ve společnosti, v níž se setkávají a stále více budou setkávat příslušníci různých národností, etnik, ras a náboženství. Každé takové lidské společenství je pak nositelem ojedinělé kulturní identity a společenských norem a hodnot.

Dá se předpokládat, že sociokulturní rozmanitost obyvatel České republiky se bude nadále zvyšovat v závislosti na migrujících uprchlících z krizových oblastí světa, a to nejenom kvůli válečným konfliktům, ale i pro politické pronásledování, náboženské boje a ekologické katastrofy, na obyvatelích chudších zemí, kteří budou hledat pracovní příležitosti. Nepodstatnou skupinou pak budou i zahraniční studenti využívající nabídky vzdělávacích institucí. Současný rozmach ekonomiky bude tlačit na potřebu většího počtu odborníků a pracovních sil z různých koutů Evropy, Asie a ostatních částí světa.

1. Multikulturní výchova

Multikulturní výchova se zabývá nejenom vztahy mezi etnicky rozdílnými skupinami ve společnosti, ale i výchovně vzdělávacím přístupem, který vychází z respektu a uznání kulturních (etnických, jazykových, náboženských) odlišností mezi členy společnosti.

V soustavě multikulturního vzdělávání se nejčastěji setkáváme s pojmy jako etnikum, xenofobie, rasismus, tolerance, intolerance, minorita, majorita, asimilace aj.

1.1 Základní pojmy multikulturní výchovy

1.1.1 Etnikum

Skupina lidí, kterou spojuje společný původ, zvláštní kulturní znaky (především jazyk), tradice a mentalita, etnická skupina. (Slovník cizích slov, 1996)

Z řečtiny ethnos národ. Společenství lidí hlásících se k pokrevní národní kulturní jednotě a současně považujících tuto jednotu za důležitou pro svou kolektivní existenci. Původní označení pro nekřesťanské národy, později pro druh společenství, které se zakládá na společném původu, jazyku a zvyklostech (kmen, rasa či národ). Etnografie až do pol. 20. století pojem etnikum používala k označení tzv. primitivních společností a pojem národ pro společnosti tzv. civilizované. V současnosti je etnikum definováno zejména jako sociální skupina, nárokuje si kolektivní identitu (etnicitu), nebo skupina, jíž je kolektivní identita z vnějšku připsána. (Ottova encyklopedie, 2004)

Etnikum, synonymum: **etnická skupina** (ethnic group), je skupina lidí, kteří mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Souhrnně lze říci, že etnikum se vyznačuje svou vlastní **etnicitou**.

Etnicita (ethnicity) je „vzájemně provázaný systém kulturních (materiálních a duchovních), rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu, působících v interakci a formujících etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu“ (Velký sociologický slovník, 1996)

Etnická příslušnost je sounáležitost jednotlivce s etnickým společenstvím na základě objektivních a subjektivních komponentů jeho etnicity. (Průcha, J., 2001).

1.1.2 Xenofobie

Odpor, nepřátelství, strach nedůvěra ke všemu cizímu. (Slovník cizích slov, 1996)

Strach z cizího, neznámého, z cizinců, neznámých lidí a jejich vlivu. (Ottova encyklopedie, 2004)

Xenofobie je strachem z těch, kdo přichází z ciziny, z cizího prostředí, mimo vlastní sociální útvar. Je spojena se způsobem posuzování jiných na základě tradice své etnické či národnostní skupiny. Xenofobie je základem nenávistných ideologií jako rasismu, nacionalismu, fašismu aj.

Důležitým aspektem v souvislosti s xenofobií je potřeba aktivního působení na myšlení člověka. Potřeba měnit

v člověku hluboce zakořeněnou nedůvěru a někdy dokonce až nenávist k cizincům.

Hodně se to stále ještě ukazuje v České republice, kdy pravděpodobně v důsledku desítek let dlouhé izolace spojené v nemožností stýkat se s občany jiných států, a tedy nemožností mít vlastní zkušenost, že i jiné národy mají své zvyky, kulturu a historii, stále mnoho lidí nemá daleko k projevům přímé rasové nesnášenlivosti a xenofobního jednání.

Češi by se měli přesunout k toleranci a osobnímu poznání, že cizinci mohou být pro nás inspirací, zdrojem zkušeností a mohou obohatit i náš život.

1.1.3 Rasismus

Názor o nerovnosti ras, obvykle v souvislosti s nadřazováním jedné rasy. (Slovník cizích slov)

Ideologie hlásající výjimečné postavení jedné konkrétní rasy a méněcennosti jiných ras, které bývají představovány i jako ohrožení pro rasu vlastní. Rasismus těží z mechanismu předsudků a myšlenkových stereotypů; jeho nástrojem bývá diskriminace. (Ottova encyklopedie, 2004)

Rasismus je souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy, jež se projevují v diskriminaci, v agresivním chování (verbálním nebo fyzickém). (Průcha, J., 2001).

1.1.4 Tolerance

Snášenlivost, schopnost přijímat

1.1.5 Intolerance

Nesnášenlivost, netolerantnost, nerespektování

1.1.6 Minorita

Menšina

Menšinu můžeme dále rozdělit na stabilní a dynamickou, přičemž stabilní menšina se vyznačuje trvalým usídlením v nějakém státě, či na nějakém území, udržuje si svůj jazyk, kulturu a zvyklosti. Stabilní menšina může být společensky velmi dobře integrovaná, žije ve dvojjazyčném prostředí, má vlastní školy a rozvinutou kulturní činnost.

Oproti tomu do menšiny dynamické patří různorodá společenství (přesídlenci, utečenci, uprchlíci...), kteří jsou na cestě a není u nich zcela jasné, zda se v nové zemi usadí natrvalo či nikoliv.

Hlavními odlišnostmi jsou pak obtíže v komunikaci dané jazykovými deficitem, rozdílnost v pořadí hodnot, názorů a případných předsudků.

Ve státě s výraznou etnickou skupinou existují mateřské, základní i střední školy s tzv. mateřským vyučovacím jazykem. Vzdělávací obsah se řídí požadavky daného státu a rozšiřuje se o výuku mateřského jazyka. Jde tedy o dvojjazyčný charakter vzdělání z důvodu integrace a možnosti vyššího vzdělání menšiny.

Do podpůrných programů menšin dále patří nejrůznější programy při setkávání majorit a minorit pod záštitou většinou multikulturních center, společné pobyty rodičů a dětí v mateřských školách - tzv. otevřené mateřské školy, intenzivní prázdninové kurzy pro starší děti,

spojené s poznáním nové země, vydávání tisku, literatury, rozhlas, televize... V České republice pak kurzy českého jazyka pro lidi s přiznaným postavením uprchlíka.

1.1.7 Majorita

Většina

1.1.8 Asimilace

Přizpůsobení, splynutí

Kulturní a sociální antropologický proces začleňování menší skupiny do skupiny větší, přičemž mezi skupinami s rozličnými kulturami dochází ke kulturnímu mísení. (Ottova encyklopedie, 2004).

Asimilace je postupné včleňování jednoho etnika a jeho kultury do jiné kultury tak, že znaky původní kultury se ztrácejí a jsou nahrazovány znaky dominantní, přejímané kultury. V průběhu přirozené, nenásilné asimilace může docházet k vzájemnému obohacování participujících etnických aj. společenství.

S procesem asimilace, resp. s jejím chápáním buď jako pozitivního, nebo negativního procesu, jsou spjaty velké potíže. V současnosti jde zejména o to, jak vyřešit rozpor mezi tím, aby se určité etnikum (např. národnosti menšina) adaptovalo v prostředí většinové populace, přejímalo určité prvky dominantní kultury - a zároveň aby si uchovalo svou vlastní kulturu a nerozplynulo se v kultuře dominantní. (Průcha, J., 2001).

1.1.9 Adaptace

Velmi úzce souvisí s asimilací.

Psychol., sociol. Proces postupného přizpůsobování se chování, myšlení, postojů apod. jedince jeho životním podmínkám. (Ottova encyklopedie, 2004).

Asimilace má v tomto případě podobu jakési konečné fáze adaptace.

Adaptace je ovlivňována nejenom výše zmiňovanými hodnotami, postoji, zvyky a tradicemi, ale i samotnými migranty, kteří mají v novém prostředí vytvořit minoritu nebo případnou majoritu. V tomto případě bude hrát nezbytnou roli řada dalších faktorů. Jedním z nejdůležitějších bude, z jak odlišného kulturního prostředí minorita pochází. Pokud se bude jednat o Evropu, bude rozdíl zcela jiný než v případě africké populace. Nezbytným bodem bude i to, zda migrující skupina hodlá v zemi zůstat a usadit se na trvalo, nebo je země pouze určitou zastávkou.

Potom můžeme hovořit o různých scénářích adaptace. Přes bezproblémové soužití až po vyhrocené vztahy majority a minority.

1.2 Minorita versus majorita

Dle profesora San Franciské univerzity Deana Barnlunda existují čtyři hlavní kategorie ovlivňující mezilidskou komunikaci.

- Jsou to:
- a) hodnoty
 - b) vnímání nebo-li percepce
 - c) předsudky
 - d) komunikační styl

Do těchto čtyř faktorů se promítá to nejdůležitější, co si přinášíme ze svého prostředí, od svých rodičů.

Vzorci chování přejímáme podle způsobu chápání tradic, hodnot a postojů. V dospělém věku se jen velmi obtížně přizpůsobíme něčemu zcela jinému, když v nás tradiční hodnoty jsou zakořeněny již léta. Proto bychom ani od příslušníků menšin neměli chtít, aby se s naším hodnotovým postojem, cítěním a viděním „jediného správného“ zcela ztotožnili. Protože i oni mají to své „jediné správné“, oni sami jsou dalšími nositeli své kultury, tradice a hodnot. To samozřejmě úzce souvisí i s předsudky, které v podstatě automaticky zadává větší skupina lidí, protože jejich hodnotící posudek je ten, který člověka utváří, ať už pozitivně nebo negativně, a formuluje jeho názory a postoje.

1.3 Multikulturní nebo interkulturní?

Pokud se podíváme do již výše zmiňovaných encyklopedických slovníků a učebnic (např. Jan Průcha - Multikulturní výchova, Slovník cizích slov, Ottova encyklopedie nebo Pedagogický slovník) zjistíme, že tyto dva pojmy splývají nebo se nahrazují. Dana Patočková v kapitole Společnost a interkulturalita píše:

*„Na základě postoje majoritní skupiny k přítomným menšinám rozlišují někteří odborníci společnosti s multikulturním a interkulturním charakterem. **Multikulturní** společnost je tvořena přítomností různých etnických, sociálních a náboženských skupin. Menšiny v multikulturní společnosti jsou spíše pasivně tolerovány než ceněny a rovnoprávně akceptovány. Více než o interaktivní komunikaci a vzájemné předávání zkušeností se zde hovoří o asimilaci a integraci podle měřítek majoritní skupiny.*

Interkulturní společnost naproti tomu aktivně podporuje vzájemné vztahy mezi majoritou a menšinovými skupinami. Základními stavebními kameny interkulturní společnosti je respekt k odlišnostem, vzájemná tolerance, rovnost příležitostí, konstruktivní řešení konfliktů a aktivní úsilí o vyvarování se negativních předsudků a stereotypů. Od poloviny osmdesátých let se v zemích západní Evropy hovoří o **interkulturním vzdělávání**, které podporuje koncept výše zmíněné interkulturní společnosti. Jeho nedílnou součástí je výchova k lidským právům, toleranci a demokracii." (Šišková, T. a spol., 1998)

Jinak by se tedy multikulturalita a interkulturalita dala také vysvětlit tak, že multikulturní znamená existenci několika kultur vedle sebe, přičemž se může jednat již o společnost se dvěma různými sociokulturními skupinami, které neřeší vzájemné vztahy, kulturní výměny, dialogy aj. Výsledkem pak ale může být určitá forma segregace až diskriminace. Oproti tomu interkulturní znamená nejenom postavení dvou odlišných kultur, ale i jejich vzájemnou výměnu zkušeností, spolupráci, navázání dialogů, obohacení a přínos pro společnost.

Z toho plyne, že bychom ke skupinám z odlišného kulturního prostředí nebo odlišné kulturní společnosti neměli přistupovat s již daným scénářem, které vychází z hodnot a předsudků, které nám jsou společností v níž žijeme, vštěpovány. Různorodost bychom měli přijímat jako pozitivní jev a vítat ji jako možné vlastní obohacování. Skrze znalost a poznání jiných kultur a skrze styky s dalšími kulturami, posilujeme svou osobnost. V rámci každodenního života potřebujeme znát nejenom možnosti, které usnadní náš život a komunikaci s příslušníky jiných kultur, ale také potřebujeme rozumět své vlastní kultuře a komunikaci.

V tomto směru je každá kultura specifická, jedinečná a má své nenahraditelné místo. K pochopení těchto důležitých faktů by měla dopomáhat nejenom společnost různými akcemi, semináři a podpůrnými programy, ale hlavní impulsy by dětem měly být nabízeny již na základních a středních školách.

Interkulturní vzdělávání se stalo pevnou součástí rámcového vzdělávacího programu. Podle zkušeností lidí, kteří se multikulturním vzděláváním zabývají, se o multikulturní výchově stále spíše hovoří. Než se otázky tohoto vzdělání začlení do praxe, bude zapotřebí ještě mnoho osvěty a zkušeností z podpůrných akcí a seminářů.

2. Česká republika - podmínky pro realizaci multikulturní výchovy

Jak bylo již řečeno, je všeobecně uznáváno, že multikulturní výchova je pro současnou společnost, a to nejenom českou, nezbytná až nutná.

Multikulturní vzdělávání v tomto kontextu úzce souvisí s problematikou integrace cizích státních příslušníků do jednotlivých společenství a národů.

Situace a zkušenost České republiky v oblasti integrace je ve srovnání s ostatními členy Evropské unie odlišná. Je to důsledek předchozího historického vývoje státu. Druhou stranou zůstává to, že jsme se ještě stále nestali cílovou zemí většiny imigrantů. Ti míří převážně do zemí západní a jižní Evropy za vidinou jednoduššího společenského uplatnění.

Přesto, se i naše země stává v poslední době tranzitním místem a v mnoha případech i konečným místem řady imigrantů.

Podle demografických údajů se počet obyvatel České republiky v roce 2006 poprvé po dlouhé době zastavil a došlo k mírnému nárůstu počtu obyvatel (přispělo k tomu i poměrně velké množství nově narozených dětí). Přesto, abychom udrželi určitou stabilní míru věkové vyváženosti a do budoucnosti zajistili dostatečné množství práce schopných lidí, bude nutné ještě více imigrační politiku státu uvolnit a přijmout ekonomicky, vzdělanostně či demograficky perspektivní imigranty do státních, regionálních, ale také lokálních společenství země. Podle vědeckých statistických studií je absorpční kapacita České republiky nejméně 10%. Hovoříme tedy až o jednom milionu nových přistěhovalců, kteří tuto optimální hladinu naplní a pomohou jí do budoucna udržovat.

2.1 Problematika národnostních menšin v České republice

Podle údajů Českého statistického úřadu žilo v České republice k 31. 12. 2005 278.312 cizinců, z toho 110.598 cizinců s trvalým pobytem, 167.714 cizinců s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dnů (tj. přechodné pobyty občanů EU a jejich rodinných příslušníků, dále víza nad 90 dnů a povolení k dlouhodobému pobytu občanů zemí mimo-EU).

Podle poslední evidence dle Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie MV ČR žilo k 30.6.2006 295.955 cizinců.

Podíl cizinců v České republice je tedy odhadován na zhruba 3%. Když si tedy uvědomíme fakt, že převážná většina států západní a jižní Evropy překračuje hranici 10 - 20%, jsem hluboko pod hranicí ostatních zemí.

K 30.6.2006 mělo trvalý pobyt 125.849 těchto cizinců, ostatní typy pobytu pak 170.106 cizinců. 32% evidovaných cizinců představovali občané Ukrajiny, 18% občané Slovenska a 13% občané Vietnamu.

Zajímavým faktem je i počet cizích státních příslušníků z afrického kontinentu. Těchto cizinců s povoleným pobytem na území České republiky k 31.1.2007 je pouhých 3000. Zhruba stejné množství je těchto cizinců nelegálních. V celkovém měřítku tedy počet příslušníků afrických zemí nedosahuje ani 1%.

Když se podíváme na grafy zpracovávané Českým statistickým úřadem, zjistíme, že ani jedna země Afriky není v 10 nejčastěji zastoupených zemích, ze kterých se cizinci, ať už s pracovním povolením nebo cizinci migranti či uprchlíci kumulují.

Současná etnická struktura populace v České republice je velice pestrá. Nejvíce evidovaných nebo odhadovaných cizinců pochází z Ukrajiny. Dále následují Slovensko, Vietnam, Polsko, Rusko, Německo, Moldavsko, Bulharsko, USA a desítku uzavírá Čína. I když existuje řada sběrných materiálů o počtu těchto cizích státních příslušníků, realita je vždy pouze odhadovaná a nepřesná. Řada těchto lidí pobývá na území republiky nelegálně, pro velkou většinu z nich jsme tranzitní zemí.

Přesto se hlavně západní Evropa připravuje na přílivovou vlnu přistěhovalců z Afriky. Po zkušenostech z minulých let, bude hlavním směrem uprchlíků Španělsko - přes Kanárské ostrovy a Itálie. Paradoxem toho, právě do Západní Afriky míří uprchlíci z Jihovýchodní Asie s vidinou lehké možnosti dostat se na Starý kontinent.

Tím, že se naše země stala součástí Evropské unie, musíme i my pracovat s vidinou opakujících se imigračních vln.

V důsledku palčivého problému imigrační politiky státu vznikají nejrůznější projekty směřující k integraci specifických skupin imigrantů. Programy jsou zaměřeny

na integraci osob s priznaným postavením uprchlíka, osob českého původu žijících ve vybraných nebo ohrožených teritoriích, a zdravotně postižených osob Republiky Bosna a Hercegovina.

Každý z programů má své specifické možnosti, které aktivně podporují proces integrace, nebo podporují aktivity směřující k rozvoji svépomocných mechanismů.

V souvislosti s tím je ze strany státu podporována jazyková příprava, právní a sociální poradenství, rekvalifikační kurzy a podobně.

2.2 Integrace národnostních menšin do procesu vzdělávání

Cizí státní příslušníci mají na území České republiky v principu stejnou možnost získávat vzdělání za srovnatelných podmínek jako občané ČR. V Rámcovém vzdělávacím programu se jasně definuje důraz na posilování vědomí národní identity a evropské sounáležitosti, a úcty k ostatním národům. Je důležité respektovat evropské kulturní tradice, stejně tak uvědomovat si kulturní hodnoty ostatních národů.

Klíčovým problémem při integraci dětí cizinců do základních škol je znalost českého jazyka. Školská zařízení nemají povinnost vytvářet podmínky pro bezplatnou výuku nebo doučování českého jazyka.

V některých studiích se dokonce uvádí, že doposud není dostatečně zpracováno to, jak by se odborně měli tito učitelé profesně a metodicky připravovat, tak aby výukou

došlo k integračnímu zařazení dětí a nikoliv zařazení asimilačnímu.

V tomto směru by měl pomoci i stát a to prostřednictvím pedagogických výzkumů, na úrovni jazykového vzdělávání cizinců; dostatečnou přípravou programů českého jazyka pro cizince; vytvoření metodik pro tuto jazykovou složku a pro předmět multikulturní výchovy.

Podobným a možná ještě větším problémem je jazykové vzdělávání dospělých cizinců.

2.3 Intekulturní vzdělávání v kontextu českého školství

O interkulturním vzdělávání se začíná hovořit v souvislosti se změnami, které byly publikovány v tzv. Bílé knize - Národním programu rozvoje vzdělávání, kterou v roce 2001 vydalo MŠMT ČR. Od té doby proběhlo několik úprav tohoto dokumentu, ale základní poznatky hovoří mimo jiné o tom, že se vzdělání má zaměřit na tyto cíle:

- rozvoj lidské individuality
- zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti
- výchova k ochraně životního prostředí ve smyslu zajištění udržitelného rozvoje společnosti
- posilování soudržnosti společnosti
- podpora demokracie a občanské společnosti
- výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské a globalizující se společnosti

Jako jednomu z pěti průřezových témat jí je přisuzováno významné místo v právě probíhající reformě českého školství. Základní a střední školy mají povinnost zahrnout její prvky do svých školních vzdělávacích programů v Rámcovém vzdělávacím plánu pro základní vzdělání. Přičemž všechny cíle výše zmíněné by měly být

naplňovány a měly by se prolínat všemi vyučovanými předměty.

Přestože jsou dnes již k dispozici učebnice i jiné edukační materiály obsahující prvky multikulturní výchovy, není prokázáno a zcela vyzkoumáno do jaké míry jsou tyto pomůcky využívány a s jakým dopadem na žáky se tato výuka setkává.

Praxe je doposud taková, že hlavní podíl zastupují především Základy společenských věd (Občanská nauka aj.) na 2. stupni ZŠ. Na 1. stupni jsou to Prvouka a Vlastivěda. O tom, že chybí větší podíl v ostatních předmětech může být i důkaz projektu zpracovaného v této práci ve druhé části. Kdy děti 4. třídy s otázkami, odpověďmi a souvislostmi interkulturního vzdělání v takovémto rozsahu přišly do styku poprvé.

Důležitým faktem zcela jistě je to, že příprava podobných projektů a témat je zdlouhavá a náročná a pro 1. stupeň na ZŠ dosti obtížná. Chybí dostatek informačních zdrojů a vzorových příkladů ze kterých by mohli pedagogové čerpat a brát zkušenosti.

Možností jak Multikulturní výchovu zapojit do vzdělávacího programu je několik.

1. V rámci jednotlivých témat zařadit informace o konkrétním problému, situaci, informaci... do jednotlivých předmětů - (př. historie Vietnamců do oblasti Člověk a společnost; ukázky africké hudby do oblasti Člověk a kultura).
2. Multikulturní výchova jako samostatný předmět.
3. Multikulturní výchova v projektech - (př. projekt ukázaný v této práci - Africká odysea).

Ku pomoci by přitom zcela jistě mohly postačit obyčejné noviny a konflikty, které se v nich řeší a děti je určitým způsobem vnímají skrz své rodiče a média.

Další pomocnou rukou jsou internetové odkazy www.rvp.cz; internetové odkazy nadace Člověk v tísni a další.

Dobrým krokem může být i neobvyklá prázdninová cesta. Děti v nižších třídách 1. stupně ví, že se v cizině často žije jinak než u nás, očekávají, že zvyklosti a cizí prostředí jsou zajímavé.

Ve vyšších třídách (4. a 5. ročník) už je dítě schopné si vzít atlas, najít informaci související se zahraničním pobytem v encyklopedii nebo na internetu. Větší děti chápou, že tamní kultura a zvyky mohou být značně odlišné od naší kultury a že je pro to dobré být na větší či menší rozdílnosti dobře připraven.

Dalším neméně podstatným prvkem by mělo být využívání a napojení se na různé organizace (Multikulturní centrum, Člověk v tísni, Český helsinský výbor, Společnost přátel Afriky, viz dále...) a to formou přednášek, projektů, besed, výstav, pracovních dílen atd.

2.4 Medializace národnostních menšin

Když bychom se měli podívat na to, zda je jednoduché být v Čechách národnostní menšinou, je dobré zmínit i mediální obraz, který ukazuje situaci a stav nejenom cizinců a jejich příchodu, resp. pobytu, ale například i začleňování cizinců do společnosti, jejich integraci do pracovního i vzdělávacího systému.

Média jsou velmi významnou společenskou institucí, která mají nesporný vliv na jedince i společnost. Každodenně mapují sociální skutečnosti a podmínky ve kterých žijeme. I když je obtížné vysledovat kauzalitu vztahu mezi mediálními obrazy a veřejností, je nasnadě, že úzký vztah

a vazba napříč existují. Problémem může být i to, že média přináší rozborů zjednodušeně a poutavě. Řada lidí je pak přejímá za své a ráda se s nimi ztotožňuje.

Multikulturní centrum v Praze se pokusilo o sondu do života mediálních článků a recenzí na téma „Cizinci, našinci a média“ a „ „Nečitelní cizinci“. V obou těchto zprávách se ukazuje na to, že menšiny jsou u nás popisovány spíše negativně a informace o jejich životě a problémech jsou zde nastiňovány pouze v souvislosti s obtížnostmi, které s jejich pobytem souvisí.

V České republice je řada institucí, např. Centrum pro otázky migrace, společnost Berkat..., kteří se snaží systematicky a objektivně informovat veřejnost o cizincích prostřednictvím médií, besed, setkávání na školách, festivalů, koncertů, aj.

Žádné médium nebo akce však nepřinese a nedokáže nahradit osobní zkušenost, která hraje v životě každého člověka zcela zásadní roli.

Většina těchto společností pořádá akce pro cizince i našince, podíl českých občanů však zůstává naprosto minimální. Jedná se tedy spíše o setkání komunity jedné národnosti nebo setkání více menšin. Přitom abychom mohli hovořit o integraci a komunikaci napříč minoritou i majoritou, je potřeba oslovit více českých občanů, odborníků i dobrovolníků. A nejspíše to jde právě médií. Ta se však musí změnit. Měla by informovat více objektivně, z více možných úhlů a mapovat i případné dopady svých soudů a výroků.

3. Organizace na podporu multikulturní společnosti, vědecké společnosti a výzkumná centra

3.1 Ve světě

Po celém světě působí několik mezinárodních vědeckých a výzkumných center a společností pro multikulturní výchovu. Za některé z nich je možné jmenovat:

Intertational Association for Intercultural Education (IAIE)

- mezinárodní síť pedagogických a výzkumných pracovníků, zaměřená na vývoj a šíření multikulturní výchovy.

European Federation of Intercultural Learning (EFIL)

- organizace zaměřená na podporování aktivit v rámci interkulturního vzdělávání a to především v zemích Evropské Unie.

International Centre for Intercultural Studies

Centre ofr Intercultural Education v Belgii

Fachstelle Interculturelle Pedagogik (IKP) in der Lehrerbildung des Kantons Zürich.

- centrum dalšího vzdělávání učitelů se zaměřením na multikulturní výchovu. (Matějčíková, P. 2005)

Toto jsou pouze některé z nich. V každé zemi jich je na několik desítek. Mají podporu národních společností pod patronací vlády nebo formu občanských sdružení.

3.2 V České republice

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva je partnerskou organizací, která se podílí na realizaci Migračního programu a je koordinátorem projektu Antidiskriminace - dovršení implementace.

www.poradna-prava.cz

Člověk v tísní, Společnost při ČT

Člověk v tísní, Společnost při ČT se podílí na realizaci Migračního programu. V letech 2002-2005 působila jako koordinátor projektu Varianty.

www.clovekvtisni.cz

Multikulturní centrum Praha

Multikulturní centrum Praha je občanské sdružení, které zajímají otázky spojené se soužitím lidí z různých kultur v České republice a v jiných částech světa.

Bylo založeno v roce 1999 a neustále rozšiřuje svou nabídku vzdělávacích, kulturních a informačních aktivit.

www.mkc.cz

Cultura Africa

Občanské sdružení Cultura Africa se zaměřuje na podporu spolupráce mezi občany ČR a Afričany, kteří žijí v ČR prostřednictvím kulturních a vzdělávacích aktivit a tím se snaží přispět k budování tolerantního multikulturního prostředí a zralé občanské společnosti.

www.culturaafrika.org

B) Praktická část

Africká odyse

4. JAK TO VŠECHNO ZAČALO

Projekt Africká odyse nebyl mým vlastním nápadem. Na ten mě přivedla Africká společnost Humanitas, která na svých internetových stránkách nabízí možnost, formou jakési dílny a besedy, afrického odpoledne. Bohužel se kontakt s touto společností nezdařil tak, jak jsem si zprvu představovala (volné navázání na program této společnosti), a proto jsem si vytvořila vlastní projekt, který jsme s dětmi nazvaly AFRICKÁ ODYSEA.

Na projektu se podílely děti 4. tříd Základní školy Zárubova z Prahy 4. Přičemž se jednalo o běžnou třídu a třídu se zaměřením na dyslektické a jinak znevýhodněné děti.

Důležitým faktem však bylo to, že děti byly po dobu projektu promíchány, já děti a jejich zařazení do třídy neznala, a práce tedy vycházela čistě z toho, jak které dítě zaujmu, zabavím a pro daný projekt získám.

Projekt se uskutečnil v červnu roku 2006 a troufám si říct, že se podařil (očekávání jsou vždy jiná než realita) a splnil svůj účel.

Ohlasy ze strany dětí byly více než pozitivní a škola tento projekt též přivítala s možností dalšího navázání a zkušenosti v této oblasti.

4.1 První setkání

Pro naše první setkání byla vyčleněna jedna vyučovací hodina, která začala jakousi relaxačně - brainstormingovou metodou. Děti dostaly za úkol, aby si co nejpohodlněji sedly, zavřely oči, uvolnily se a představily si všechno, co v nich evokuje slovo Afrika.

Po asi 2 minutách těchto představ jsme pomocí tabule sepsaly všechny nápady a představy, které děti měly.

- horko,
- pouště,
- zvířata,
- černoši,
- Egypt,
- pyramidy,
- safari,
- film Vzpomínky na Afriku,
- moře,
- jiná kultura,
- nemoci,
- mumie,
- exotika,
- Keňa,

...

Tyto jednotlivé body jsme se pak ještě pokusily zařadit do jakýchsi skupin, které mají společného jmenovatele.

Takže jsme měly skupiny:

Země: Egypt, Keňa

Příroda: horko, pouště, zvířata, safari, moře, slunce

Lidé: černoši, jiná kultura, nemoci, exotika

Ostatní: pyramidy, film Vzpomínky na Afriku, mumie...

O jednotlivých skupinách jsme se poté formou řízeného rozhovoru začaly bavit. Jednoznačné bylo zcela jistě téma

Přírody - zvířat a fauny, mnohem více pak bylo zajímavé téma Lidé. Snažila jsem se děti vyprovokovat k vyjádření vlastních pocitů a názorů pro to, proč jsou černí lidé jiní nebo naopak stejní. V čem jiní a v čem stejní. Co nám mohou dát a co my můžeme dát jim.

Ukázka rozhovoru:

Já: Co to znamená, když má někdo představu, že je v Africe jiná kultura?

Děti: Například tam slaví jinak vánoce.

Děti: Mají tam úplně jiné zvyklosti než my.

Já: Jaké jiné zvyklosti máte na mysli?

Děti: Věří tam na duchy a šamany.

Děti: Bojí se jiných věcí než my.

Děti: Jiná kultura je i to, že vaří jiná jídla, nebo, že mají jiné knížky.

Já: Nebo také třeba žádné knížky nemají. Jsou tak chudí, že si je nemohou koupit nebo je neumí ani přečíst.

Děti: Mají to strašně daleko do školy nebo nemají na tu školu peníze.

Děti: Musejí pracovat a starat se o zvířata a proto nemohou chodit do školy.

Já: A v čem si myslíte, že jsou ti lidé stejní jako my? Jsou vlastně stejní?

Děti: Jsou stejní.

Děti: Mají třeba stejný nemoci jako my, ale taky jiný, třeba malárii.

Já: A co třeba pocity (šťěstí, trápení, starost...)

Děti: Mají taky starosti.

Děti: Jsou třeba rádi, když je teplo a neprší.

Já: A jaké mají třeba ty starosti?

Děti: Že mají málo vody pro zvířata.

Děti: Že to mají daleko na nákup třeba z pouště.

Toto setkání jsme zakončili společným slibem, že se uvidíme na dni, který si pojmenujeme Africký den a budeme ten den mluvit pouze o Africe.

Děti dostaly za úkol přinést si všechny možné dostupné materiály (encyklopedie, jiné knížky o Africe, cestopisy, výstřižky z novin a časopisů, ale přinést i třeba pohledy získané přímo v Africe, nebo předměty z Afriky dovezené).

4.2 Africký den

Program - Příprava:

1. hodina

- ◆ 5 minut úvod do tématu dne. Povídání pan Neně.

2. hodina

- ◆ 10 minut shrnutí povídání s panem Neněm
- ◆ práce s mapou, ukázání na nástěnné mapě
nejdůležitější a stěžejní místa Afriky
Státy - Egypt, Keňa, JAR, Maroko, Tunis
Místa - Sahara, Viktoriiny vodopády, parky
a rezervace v Keni, Tanzanii, Ugandě, Nil
Ghana - nejtímavější lidé světa
Madagaskar
Zvěř - upozornit na encyklopedie - slon
africký, antilopy, zvířata, která žijí
pouze na Madagaskaru...
- ◆ Vytvoření skupinek po 4 dětech. Vymyslete si jméno, které symbolizuje váš kmen. Pověřte jednoho z vás, který bude dělat náčelníka (stařešinu, šamana...), vymyslete mu patřičné

jméno. Tento náčelník vás bude zastupovat. Tento jedinec pak přijde ke stolu a vybere korálky pro vytvoření přívěsku. Všichni byste v kmeni měli mít stejný (barvou, tvarem...). Na závěr každá skupina ukáže svůj přívěsek a představí svůj kmen, jméno kmene, svého náčelníka, případná jména členů kmene. Můžete si vymyslet krátké povídání o svém kmeni, znak, nebo cokoli specifického co bude jiné než mají ostatní kmeny.

Součástí může být soutěžní kvíz pro ostatní skupinky.

- ◆ skupinková práce na zeměpisném kvízu.

Pomůcky: mapy, atlasy

3. hodina

- ◆ dokončení práce skupinek

- ◆ skupinková práce na zeměpisném kvízu.

Pomůcky: mapy, atlasy

- ◆ čtení afrických pohádek (viz. Příloha 11).

Povídání si o

závěru, které africké pohádky přináší.

4. hodina

- ◆ Práce na samostatném listu - každý žák si vybere 1 věc, místo, zemi, problém, o kterém bude chtít psát. Součástí může být i obrázek. Tento svůj výběr poté zrealizuje tak, aby bylo možné z vypracovaných prací sestavit jakousi encyklopedii.

Pomůcky : encyklopedie - přinesené i mnou donesené z knihovny školy, výstřižky, lepidla, nůžky, psací a kreslicí potřeby, papíry, donesené předměty.

- ♦ V průběhu práce dětí posloucháme africkou hudbu a předčítám jim z knihy Český lékař v srdci Afriky a z časopisu Země Světa (viz. Příloha 3,4)

5. hodina

- ♦ Práce na anketních otázkách. (viz. Příloha 2).
- ♦ Po skončení vypracování anketních otázek, povídání si o těchto otázkách. O slovech, které v sobě skrývají toleranci, rasismus...
- ♦ Shrnutí celého dne. Děti mohou projevit co se jim líbilo, zda den přinesl jejich očekávání...

Z důvodu časové tísně a mé touhy po tom, aby děti dopracovaly krátkou slohovou práci, kterou jsem jim připravila, (viz. Příloha 1) jsem zadání dalšího úkolu nechala na paní učitelce do hodiny českého jazyka na následující den.

Rozbor:

1. hodina

Záhadný pan Neně a Nigérie.

Nigérie

Oficiální název: Nigerijská federativní republika

Rozloha: 923 768 km²

Počet obyvatel (2006): 137 253 133

Hustota zalidnění: 121 obyvatel/km²

Správní členění: 36 států a federální území hlavního města

Náboženství: muslimové 50 %, katolíci 10 %, protestanti 21 %

Úřední jazyk: angličtina

K tomuto milému člověku jsem se dostala přes širší rodinné pracovní vztahy. Pan Neně zde žije již 7 let a za manželku má českou ženu, s níž vychovává 5tiletou holčičku. Původem pochází z Nigérie a před pobytem v České republice žil několik let ve Velké Británii.

Pracuje na blíže nespecifikované jazykové škole v pražském centru. I přesto, že byl pan Neně velmi milý, oproti naší české otevřenosti byl příliš uzavřený. Kromě několika málo informací, které sám o sobě podal, chtěl mluvit pouze o mé práci a o pomoci, kterou mi mohl nabídnout.

Mohlo to být způsobené i okolnostmi za kterých z Nigérie odešel, protože říkal, že vzpomínky a rány jsou příliš hluboké. Kvůli tomu nechtěl ze začátku ani přednášku před dětmi přislíbit. Poté souhlasil, ale bez větších podrobností.

Hodinu si připravil zajímavě, postavenou na fotkách své země a kultury. Prvních 20 minut hovořil o místním podnebí, lehce nastínil politické uspořádání země (mimo jiné se děti dozvěděly, že je v Nigérii několik desítek různých dialektů a nářečí, které si mezi sebou vlastně vůbec nerozumí). Poté hovořil o běžném dni nigerijských lidí z venkova.

Další část pak byla věnována dotazům dětí, které se ptaly na školu, školní předměty, na fotbal, na nakupování. Ale povídání se stočilo i k tak zajímavým tématům jako byly nemoci a jejich způsoby léčby, typická strava, rodinné oslavy.

Děti zaujal nejenom svým vlastním vyprávěním, ale celkem i dost špatnou znalostí českého jazyka, která se tímto stala vlastně přínosem. Dával tím možnost přímého kontaktu, kdy při hledání správného významu

děti aktivně zasahovaly do vyprávění a hledaly slova společně s ním.

Na konci celého afrického dne se ukázalo, že pan Neně byl tím bodem, jehož přítomnost byla pro děti stěžejní a nejvíce zapamatovatelná.

2. hodina

♦ 10 minut shrnutí povídání s panem Neněm

♦ práce s mapou

Ukázky největších a nejznámějších zemí Afriky, povídání o podnebí, klimatu, umístění pouští, polopouští, národních parků (Tanzanie, Keňa, Namibie...), zapůjčení stručného seznamu chráněných území v Africe

Práce s atlasy, encyklopediemi, ...

Tato část děti velmi bavila. Byla jsem překvapena jejich snahou a pílí při domácí přípravě, kdy téměř každé dítě ze třídy přineslo do vyučování alespoň jednu, někdy i více encyklopedií nebo cestopisných či přírodovědných knih.

Děti se předháněly v tom, kdo dříve nalezne na mapě zmíněné území, každý chtěl jít místo ukázat na velké nástěnné mapě zavěšené na tabuli.

Při listování seznamem národních území Afriky se řada z dětí začetla do popisu jednotlivých parků a to i přesto, že jsou popisky celkem dost těžké. Obveselení přinášely klasické domorodé názvy jako Ngorongoro, Serengeti, pasumec elektrický aj.

♦ **Vytvoření skupinek po 4 dětech.** Vymyslete si jméno, povídání o svém kmeni, zvolte stařešinu, vyrobte si korálkový přívěsek.

Tak jako téměř v každém dětském kolektivu, i zde bylo vytvoření skupinek po čtyřech velkým problémem.

Zpětně jsem přemýšlela zda nebylo vhodné skupiny jakýmsi kvizem určit a předejít třídním bojům, ale na začátku jsem si říkala, že nechci trhat typické skupinky, které se zcela jistě vytvoří, jakmile bude volná možnost. A možná, že právě tyto skupinky, když budou uspořádány tak jak budou děti sami chtít, vymyslí hodnotnější práci.

Po sestavení skupinek začaly děti diskutovat o svém názvu, některé nakreslily vlastní vlajku, (ta se posléze ukázala jako vlajka Keni), jiné děti přemýšlely o tom, kde jejich kmen sídlí.

Tím vznikaly velmi krásné názvy jako *Apači*, *Arati*, *Okawani*, *Klokánci*, *Káhiráci*, *Senegalci*, *Kmen Bambudža*.

Zde je vidět, že děti ještě nemají tak přesnou představivost a vymýšlení názvů pro ně může být dost těžké (pokud chtěly například dostát tomu, že jsou typickým domorodým africkým kmenem, a tak odvodily název od něčeho již existujícího a pro ně známého. (Káhiráci, Senegalci, Apači).

Při skupinové práci se ukázala síla jednotlivců, jejich vůdčí a organizační schopnosti. Při závěrečném představování vyšlo ale najevo, že vlastně každá skupina vymyslela něco navíc než ti ostatní a tím se lišila a byla originální.

Kmen Apačů nakreslil svoji vlajku, řekl, že sídlí v Keni a že jsou mírumilovným kmenem.

Kmen Okawanů řekl, že žije v afrických savanách a jejich život je znázorněn přívěskem na krku. Barvy korálek značily - oranžová - červené slunce, zelená - trávu, modrá - vodu.

Kmen Klokánkú řekl, že žije na Madagaskaru, protože je tam hodně zeleně. S tím souvisel i jejich zcela zelený přívěsek. Jejich šaman se jmenoval Ikimadža.

Kmen Káhiráků své představení postavil na ukázce náhrdelníku, kdy oranžová barva značila písek, modrá vodu a žlutá slunce.

Kmen Bambudža o sobě prozradil, že jsou velmi tajným kmenem se zvláštním posláním a proto nemohou představit ani svého šamana ani sami sebe, protože by se tím odhalili.

Kmen Aratů a jejich příslušníci se vyznačovali náhrdelníkem zcela žlutým, protože jsou zaslíbeni slunci. To uctívají i jako svého hlavního boha a šaman je pouze pověřen mu na Zemi pomáhat.

Kmen Senegalců měl jako jediný rozdílnou barvu svých náhrdelníků, ale jednotlivé korálky byly skládány v posloupnosti tvarů - čtverec, kolo, kolo, ovál. Důvod rozdílné barvy je prý v tom, že záleží na postavení jedince v kmenové společnosti a od toho se pak odvíjí barva jeho přívěsku.

Po dokončení práce s náhrdelníky (děti si je směly odnést domů), dostaly skupinky za úkol vyřešit mnou připravený kviz. Ten se sestával z 9 kartiček rozdělených do 4 částí. V každé části bylo jedno zeměpisné určení.

Ve skutečnosti byl kviz tak těžký, že jeho vyřešení nespočívalo na tom k sobě automaticky dávat páry, které k sobě patří, ale hledat tato spojení v mapě, atlasu aj. Na začátek jsme si udělali společně první spojení a bylo vysvětleno, že další spojení musejí hledat děti samy. Výsledkem je čtverec, jehož kraje již dále nenavazují s další možností, i když ta by samozřejmě mohla být vymyšlena, protože zmíněná půlka páru reálně existuje.

Na první pohled opravdu velmi těžká práce děti nesmírně bavila. Výhodou skupinek bylo, že vždy

nejméně jeden člen správně pochopil zadání úkolu a ostatní se k němu přidali a pomáhali mu s řešením. Práce dětem zabrala celkově dost času a proto její dořešení bylo nutné odložit do další vyučovací hodiny.

3. hodina

♦ dokončení práce skupinek na zeměpisném kvizu.

Každé skupině se podařilo sestavit výsledný čtverec. Některé skupinky měly v řešení chybu, ale i tu posléze opravily.

♦ čtení afrických pohádek

Pohádky měly za cíl v první řadě děti trochu zklidnit a donutit je k malému odpočinku. Děti četly nahlas. Každá pohádka přinášela jakési poselství a moudrost, která je na konci každé pohádky. Při větším časovém prostoru by šla udělat alternace, kdy by bylo možné např. na konečné poučení nalézt odpovídající české přísloví.

Při čtení pohádek jsem se děti snažila upozornit na odlišný styl psaní, kdy jsou jednotlivá slova a slovní spojení několikrát opakována bez zjevného důvodu. Dětem se proto nejvíce líbily právě konečná poučení, kdy zvoláním „Děti, děti, děti, ...“ může jít o nedílný symbol toho, že se opravdu jedná o pohádku pro děti.

Já: Myslíte si, že tyto pohádky někdo vymyslel, aby potěšil děti?

Děti: Asi ano, a taky aby je poučil.

Já: A čím je konkrétně poučuje?

Děti: Na konci je Poučení „Děti, děti...“

Já: Zkuste si představit, že jste někde uprostřed pouště nebo v dalekých savanách, nikde nejsou žádné školy, knihkupectví, kde by prodávali knihy. Kdo ty pohádky teda vymýšlí nebo vypráví?

Děti: Třeba nejstarší z toho kmene.

Děti: Nebo právě ten šaman.

4. hodina

♦ práce na samostatném listu (viz. Příloha 10)

Výsledná práce může tvořit například koláž, informační leták, budoucí stránku encyklopedie o Africe, obrázek jakékoliv mapy související s Afrikou aj.

Na tuto část se děti velmi těšily. Některé z dětí přineslo i ručně vyřezávané sošky dovezené z exotické dovolené. Spousta dětí přinesla pohlednice, knihy, výstřižky z časopisů pro ženy, jednotlivé dily časopisů Koktejl, Země Světa aj.

♦ V průběhu práce děti posloucháme africkou hudbu a předčítám jim z knihy Český lékař v srdci Afriky a z časopisu Země Světa (viz. Příloha 3,4)

5. hodina

♦ Práce na anketních otázkách. (viz. Příloha 2) - i přesto, že se tato část mé praktické části nepovedla a nezdařila tak, jak bylo plánováno, rozhodla jsem se zde svůj neúspěch popsat, aby v případě podobného zadání k tomuto neúspěchu nedošlo.

Děti na začátku poslední hodiny dostaly zadání 7 otázek, které měly zodpovědět tak, jak nejlépe dovedou.

Předpokládala jsem, že některá slova (otázka 1 - 3) děti ještě nemusely slyšet nebo třeba, že je slyšely

ale nedokázaly je zařadit do kontextu. Přesto, že se je pokusí zodpovědět. O některých slovech jsem soudila, že je naopak znají.

U otázky č. 4 a 5 jsem se domnívala, že by děti mohly něco málo napsat, už třeba i přeneseně z toho, co slyší doma, v televizi nebo ve škole.

Otázky 6 a 7 pak byly směřovány na jejich vlastní úvahu a tezi.

Z výsledků těchto otázek jsem chtěla udělat grafické výstupy (sice o malém vzorku), ale vzorku dětí, které měly přinést svoji znalost, zkušenost a názor. Odpovědi více než 50% dětí se za odpovědi nedají ani pokládat. Buď pro svoji absenci, nebo vulgaritu.

Ukázka některých odpovědí:

Tolerance, být tolerantní

- někoho litovat
- dělat, že o něm nevím
- že ho poslouchá hodně lidí
- být sám
- být slušný
- nebýt lakomý
- hodně vydržet.....

Rasismus

- lidé někoho mlátí
- chtít někomu ublížit
- nebavit se s někým, protože má jinou barvu pleti, např. černou
- násilí
- dělat špatné věci
- nesnese černocho
- být surový např. otrokářství.....

Diskriminace

- válka
- vyloučení
- lež
- nechtít někoho do skupiny
- svádět špatné věci na někoho jenom proto, že je černý
- spolčit se proti někomu a odstrčit ho
- vypadnout ze hry

Základ některých odpovědí na klíčová slova jsou správná. Děti tuší, že rasismus je spojen se špatností a zlem, stejně tak diskriminace.

Jsou Češi tolerantní národ?

- ne
- ne, protože lidé mluví sprostě
- moc ne, protože se někteří lidé smějí černochem
- ne, protože se krade a zabíjí
- ano, protože bojují
- ano, zlí lidé nemají rádi černochoy

Zde je zajímavé, jak stejná věc pro někoho může být ano ale i ne. Děti přesně nedokáží uchopit význam.

Myslíš, že život ve společnosti v ČR mají snazší běloši nebo ti druzí?

- stejné, nezáleží na barvě pleti
- odlišná barva pleti znamená výsměch od ostatních
- běloši, protože na zemi existuje rasismus
- běloši, máme dostatek jídla, pití, víc peněz a méně nemocí
- lehčí běloši, s ostatními nechtějí běloši pracovat.....

V odpovědi na tuto otázku děti vylučují existenci jiné barvy pleti než je bílá nebo černá i přesto,

že jsme si řekli, kdo může být rudochem nebo, nebo který národ se počítá jako mongoloidní.

Automaticky také berou černochoy za ty, kteří jsou diskriminováni nebo opovrhováni.

Jak ty sám by ses cítil, kdybys přijel do africké třídy plné dětí tmavé pleti?

- divně
- normálně
- sám, protože bych nerozuměl jejich jazyku a neměl žádné kamarády
- opuštěný a neschopný
- snažil bych se přizpůsobit
- snažila bych se chovat slušně a nenápadně

Nejvíce odpovědí u této otázky byla odpověď - divně. Děti chápou, že postavení někoho, kdo je značně rozdílný, je velmi těžké a složité.

Jak bys pomohl kamarádovi tmavé pleti v naší republice?

- snažil bych se mu pomáhat
- seznámil bych ho se svými přáteli
- naučil bych ho české zvyky
- překládal bych mu a všechno mu ukázal
- co nejvíc bych si s ním povídal, aby nebyl sám a nestýskalo se mu
- chránil bych ho

Některé odpovědi z výše uvedených se opakovaly, jiné byly významu podobné nebo s ním úzce souvisely. Přesto tento vzorek není vzorkem, který, jak jsem již dříve uvedla, by mohl být dál zkoumán a případně by z něj mohly být vyvozeny určité závěry a teze.

Při zamyšlení se nad tím proč tomu tak bylo, mě napadá, že to mohlo souviset s postupující únavou dětí, přeci jenom šlo o pátou vyučovací hodinu, dále to souviselo s širokým záběrem a vysokou mírou nového poznání.

Posledním faktem také mohlo být, že vypracování nějakého dotazníku pro ně nebylo příliš lákavé a poutavé.

Po vypracování anketních otázek jsme si ještě povídali o tom co opravdu žádaná slova znamenají (některé děti neskrývaly rozpaky nad tím, že toto slovo vlastně už slyšely, ale v daný moment si nedokázaly správnou odpověď vzpomenout) a kde se s nimi můžeme nejvíce setkat (rozhlas, televize, tisk).

♦ Shrnutí celého dne.

Pověděli jsme si, co všechno jsme zažili, co se v jednotlivých hodinách stalo, děti hodnotily co se jim nejvíce líbilo a proč.

Další den pak ještě v hodině Českého jazyka proběhla slohová práce na témata uvedených v Příloze 1.

Když bych tyto práce měla zhodnotit co do obsahové stránky (viz. Příloha 12), musím napsat, že některé práce byly velmi zajímavé, na některých pracích byl člověk potěšen, jak děti Africký den vnímaly, že se jim líbil.

Druhou stranou zůstává samotné mluvnické ohodnocení, i když o to v tomto případě šlo až ve druhé řadě. Nenašla jsem v podstatě žádnou práci bez vážnějších mluvnických chyb, chybějící interpunkce nebo vytříbeného slohu. Může to být způsobeno nejenom tím, že děti tuto práci nebraly jako typicky školní, ale v neposlední řadě si myslím,

že to také vypovídá o stavu dětského čtenářství (stylistická stránka) a komunikaci.

5. Afrika stokrát jinak

Již při přípravě projektu Africká odysea mě napadala spousta možností, co všechno by se v hodinách s dětmi dalo dělat. Na čem postavit celý projekt, co dětem přiblížit a co s nimi vyzkoušet. Ukázalo se, že původně přislíbená jedna hodina je zhora nereálná a konečný jeden den velmi krátká doba. Možná, že by nebylo od věci se tématu věnovat v průběhu několika týdnů nebo měsíců například po 2 hodinách týdně.

Témat a možností jak dětem Afriku co nejvíce a nejefektivněji přiblížit, je opravdu mnoho. Protože jsou některá témata velmi zajímavá, rozhodla jsem se je zde zpracovat, aby bylo možné v případě další realizace tuto možnost využít.

5.1 Cestovatelé

S Afrikou jsou spojena mnohá významná jména cestovatelského světa a děti by se s nimi mohly seznámit. Jmenovitě ti, u nichž by stálo za to se pozastavit. Emil Holub, Antonín Stecker, Jiří Figulus, Pavel Šebesta, Aleš Hrdlička.

Emil Holub - (7.10.1847 - 21.2.1902) - věnoval se etnografii, zprvu v Jižní Africe, posléze v okolí Viktoriiných vodopádů. Jeho pozdější publikace a přednášková činnost ho proslavila po celém světě. Pro Náprstkovo muzeum a Národní muzeum v Praze sesbíral na 13000 exemplářů. Národní muzeum ho však odmítlo.

Antonín Stecker - (19.5.1855 - 15.4.1888) - cestovatel po Etiopii, mapoval tamní jezera a zakresloval je do map. Jeho nasbíraný materiál, kresby, články, předměty domorodých lidí jsou dnes umístěny v Náprstkově muzeu v Praze.

Pavel Šebesta - (1887 - 1968) - zpočátku se věnoval misijní činnosti a studiu různých afrických kmenů. Později rozšířil svůj zájem i na Pygmeje, africké trpaslíky, které jako první prozkoumal a seznámil s nimi svět.

Jeho sesbírané materiály je možné najít v Náprstkově muzeu a Hrdličkově muzeu člověka v Praze.

Aleš Hrdlička - (1869 - 1943) - lékař, antropolog a zakladatel Muzea člověka v Praze při Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Věnoval se vývoji člověka a vyslovil teorii o jednotném původu člověka. Z jeho výzkumné práce je možné v muzeu v Humpolci a v muzeu PŘF UK vysledovat odlitky obličejových masek a trepanovaných lebek.

Vojtěch Náprstek - (1826 - 1894) - etnograf a zakladatel Českého průmyslového muzea. Sám se přímo nepodílel na výpravných cestách do Afriky, ale v jeho muzeu je možné nalézt část sbírky jeho přátel.

Jednotícím prvkem těchto cestovatelů byla nezměrná odvaha a touha poznat nové a nepoznané. Pro práci s dětmi by bylo možné (záleželo by samozřejmě na věku třídy) využít mapy, kam by se na základě životopisů jednotlivých badatelů mohly zaznamenat trasy jejich působení a tyto trasy porovnat.

Další propojeností jsou ucelené sbírky ve výše zmiňovaných muzeích - Hrdličkově v Humpolci a v Praze, v Náprstkově a v Národním muzeu v Praze, kam by se v rámci exkurzí mohlo s dětmi zavítat.

5.2 Vliv Afriky na kulturu a osobnosti s kulturou spjatými

Ani v kulturním kontextu Afrika nezaostává co do počtu umělců a vlivných osobností, kteří svůj život Africe zasvětili nebo byli Afrikou ovlivněni. Jmenujme Albert Schweitzer, Arthur Rimbaud, Karen Blixen, Joy Adamson, z populárních současníků Angelina Jolie, Corinne Hofmannová a další.

Albert Schweitzer - (1875 - 1952) - nositel Nobelovy ceny za mír, varhanní mistr a vystudovaný lékař, který podstatnou část svého života věnoval Africe, kde vybudoval nemocnici pro několik tisíc pacientů.

Arthur Rimbaud - (1854 - 1891) - francouzský „prokletý“ básník, jež část své cesty životem strávil v Africe a nikdy po ní nepřestal toužit.

Karen Blixen - (1885 - 1962) - dánská spisovatelka. 17 let strávila v Africe v Keni a svůj příběh vylíčila v knize Vzpomínky na Afriku. Později zfilmovaný příběh získal 7 filmových Oskarů.

Joy Adamson - (1910 - 1980) - ochránkyně přírody, spisovatelka a malířka. Do podvědomí se dostala svojí knihou Příběh lvice Elsy, která byla později zfilmovaná.

Angelina Jolie - 1975 - , americká herečka a modelka, která se poslední dobou prosazuje na území afrického kontinentu v rámci boje proti chudobě a nemocem.

Corinne Hofmannová - 1960 - , Švýcarka, která během chvíle „spálila“ všechny mosty jen proto, aby mohla žít s domorodým africkým Masajem. O svém zvláštním příběhu vydala knihu, která byla později zfilmovaná.

Hlavně mezi současnými populárními osobnostmi je dnes moderní se Afrikou a jejími problémy zabývat. Děti by se sami například formou jakýchsi referátů mohly snažit získat co nejvíce jmen, které jsou s Afrikou spojené. Ať už například v boji proti pytlákům na záchranu zvířat, v otázkách chudoby, nemoci, ale i dnes velmi populárních adopcí aj. Výběr Angeliny Jolie byl čistě náhodný, známějších a populárnějších jmen je celá řada. Angelina Jolie je však osobnost přetřásaná na stránkách dívčích časopisů, tak její výběr bude u dětí bodovat o trochu více.

Dalšími podobně zpracovanými tématy by mohli být politici, sportovci aj.

5.3 Fauna a Flora

Velkou kapitolou, na kterou se také nesmí zapomenout, jsou zvířata a květiny Afriky. Děti milují knihy a encyklopedie o zvířatech a o přírodě obecně, dokumenty se zvířaty, návštěvu ZOO aj.

Pražská zoologická zahrada nabízí kromě klasických návštěv, řadu doprovodných programů, povídání nebo akcí tzv. šitých na míru. Například v loňském roce byla její nabídka asi taková (viz. Příloha 8)

Stejně jako do zoologické zahrady lze jít i do zahrady botanické a vysledovat původ rostlin, hledat, které druhy rostlin nejčastěji pochází z Afriky a podobně.

Jak k zoologické zahradě, tak k botanické zahradě lze udělat pracovní list, nebo využít nabídky vzdělávacích center zahrad. Ukázka možnosti pracovního listu vypracovaného Zoologickou zahradou (viz. Příloha 9).

6. Co se nikam nevešlo

Ráda bych ještě napsala několik soukromých postřehů, názorů a pocitů vyplývajících z této práce.

Teoretická část je velice široké téma a nebylo jednoduché vybrat přesně to, čím člověk chce multikulturní výchovu představit a na čem ji chce demonstrovat.

V praktické části jsem byla nejdříve zaskočena nemožností uskutečnit svůj projekt na vybrané škole. I přesto, že byl projekt plánován až na červen, kdy bylo po ukončení klasifikace, vedení školy se domnívalo, že strávit multikulturní výchovou celý den je zbytečným luxusem. Z počátku chtěli vyčlenit pouze jednu hodinu, později souhlasili s celým dnem. Po neuvěřitelném úspěchu ze strany dětí, kdy se o Africkém dni mluvilo ještě týden po celé škole a na školní akademii rodiče děkovali za obohacující výuku, si vedení uvědomilo výhodný dopad pro svoji školu. Později se zmínka o projektu objevila i ve zpravodaji pražské čtvrti a projekt byl zanesen do výroční zprávy školy.

Jsem ráda za tak neobvyklý zážitek a úspěch své práce, přesto mě velmi mrzí zkostnatělost systému, který je bohužel stále ještě v popředí, a málokdo s ním chce něco činit.

7. Závěr

Multikulturní výchova tak jak ji zatím obecně známe a přijímáme, je stále ještě na svém začátku. Hluboce zakořeněná víra v obavu ze všeho cizího mizí neustále pomalu a bude ještě dlouho trvat, než se dostaneme na úroveň západních států co do integrace cizinců, ve svobodě myšlení toho, že nás cizinci nepřišli okupovat, ale vlastně svým způsobem obohacovat.

Samí na sobě budeme muset zapracovat a chtít vytvořit podmínky pro příslušníky cizích národností. Ať již výše zmíněnou - dostatečnou přípravou programů českého jazyka pro cizince; vytvoření metodik pro tuto jazykovou složku a pro předmět multikulturní výchovy, nebo potřeby podmínek, které teprve vyvstanou.

Celá otázka imigrační politiky by se neměla nechávat pouze na státu, ale zapojit by se měla všechna sdružení a organizace. Pomocnou ruku pak může podat zastupitelský úřad té dané země, například jazykovými kurzy, tematickými přednáškami, či setkávání se minorit.

Závěr praktické části byl pro mne samotnou velice přínosným prvkem, kdy jsem zjistila, že každé obohacení výuky, směrem k opravdovým zájmům dětí, je ještě více edukační než samotná výuka.

Pokud se děti vhodně a dostatečně motivují, není problémem ani velkou překážkou s nimi dělat náročnější věci než které by se s nimi za normálních okolností ve výuce dělali. Potvrdilo se mi, že zájem dětí je opravdu nezměrný a touha po oživení tradičního zakořeněného vyučování je obrovská.

A to si myslím, že bylo i hlavním cílem. Přinést dětem novou zkušenost. Nový zážitek, nové poznání. Vždyť škola

je tím hlavním elementem přinášející a rozšiřující jejich obzory.

Na jednu stranu si uvědomuji, že témat, do kterých jsem se snažila nakouknout bylo hodně, na druhou stranu, větší podrobnost jednotlivých témat u takhle malých dětí by mohlo být spíše ke škodě než k užitku.

Multikulturní výchova je velice různorodou a obsahově velice širokou složkou. A k jako takové bychom k ní měli přistupovat. Otevřeně, nenásilně a s trochou úcty. Vždyť nikdo nikdy nevíme, kdy se z nás stane minorita v majoritě a multikulturní vzdělání a výchova nám bude muset pomoci.

Literatura

Africké pohádky. Praha: Triton, 2005. str. 7-14, 41-47.
ISBN 80-7254-679-1.

Budín, S. *Probuzený světadíl*. Praha: Orbis, 1962

Burgetová, E., Černá, M. *Cizinci, našinci a média*. Praha: Multikulturní centrum, 2007. ISBN 80-239-8475-6

Čermáková J., Rabiňáková D., Stohrová H., Šišková T. :
Ty + Já = kamarádi. Praha: ISV nakl., 2000. str. 7-17.
ISBN 80-85866-76-5.

Drlik, M. *Český lékař v srdci Afriky*. Praha: Portál, 2003. str. 75-76. ISBN 80-7178-833-3.

Gabal, I., a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě*. Praha: Nakl. G plus G, 1999. ISBN 80-86-103-23-4.

Hanzová, M., Kodým, M., Kremličková, M.: *Práva a povinnosti našich dětí*. Praha: Victoria Publishing, 1995.

Holý, L. *Malý český člověk a velký český národ*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-97-4.

Horká H. *Výchova pro 21. st. - koncepce globální výchovy v podmínkách české školy*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-85-0.

Kolektiv autorů. *Nečitelní cizinci. Jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku*. Praha: Multikulturní centrum, 2003. ISBN 80-239-1137-6.

Kolektiv autorů. *Knihovna jako brána k integraci cizinců v EU*. Praha: Multikulturální centrum, 2006. ISBN 80-239-7826-8.

Lazarová, B., Pol, M. *Multikulturalita a rovné příležitosti v české škole*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2002.

Matějíčková, P. *Multikulturální výchova*. Praha, 2005. 68-69. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Katedra primární pedagogiky. Vedoucí práce J. Kalbáčová.

Ottova encyklopedie. Český Těšín: Ottovo nakl., 2004. ISBN 80-7360-014-5.

Pelikán, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.

Pike, G. *Cvičení a hry pro globální výchovu 1,2*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-474-5.

Průcha, J. *Multikulturální výchova*. Praha: ISV, 2001. str. 18, 29, 34. ISBN 80-85866-72-2.

Průcha, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

Rodina a škola. Roč. 53, č. 7. Praha: Portál, 2006. str. 8-10. ISSN 0035-7766.

Slovník cizích slov. Praha: Encyklopedický dům, 1996.
ISBN 80-90-1647-8-1.

Šatava, L., *Národnostní menšiny v Evropě: encyklopedická příručka.* Praha: Železný, 1994

Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu.* Praha: Portál, 1998. str. 9-41. ISBN 80-7178-285-8.

Šišková, T. *Menšiny a migranti v České republice.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

Votrubec, C. *Afrika.* Praha: Albatros, 1977

Winkler, J.; Petrušek, M. *Velký sociologický slovník.* Praha: Karolinum Praha, 1997. str. 275. ISBN 80-7184-164-1.

Zamarovský, V. *Za sedmi divy světa.* Praha: Státní nakl. Dětské knihy, 1963.

Země Světa. Roč. 3, č. 12. Praha: GeoBohemia, s.r.o., 2004. str. 12-14. ISSN 1213-8193.

Elektronické zdroje:

www.rvp.cz

www.poradna-prava.cz

www.clovekvtisni.cz

www.mkc.cz

www.culturaafrika.org

www.varianty.cz

www.nm.cz

www.czso.cz

www.mzv.vz

www.mvcr.cz

www.cizinci.cz

www.zoopraha.cz

www.migrace.com

www.berkat.cz

www.migraceonline.cz

www.afrikaonline.cz

Přílohy

Příloha 1

A) Představ si, že píšeš dopis svému kamarádovi nebo třeba babičce. Napiš, prosím, o tom, co se na dnešním setkání událo, co nového jsi se dozvěděl/a, co se ti líbilo nebo naopak nelíbilo a proč. Co ti třeba na setkání chybělo, co bys chtěl/a udělat jinak nebo znovu.

B) Představ si, že píšeš dopis chlapci nebo dívce z africké školy. Máš tu možnost ji nebo jeho pozvat k sobě na prázdniny do České republiky. Pokus se vylíčit, co všechno byste spolu mohli zažít, vidět. Co bys novému kamarádovi nebo kamarádce chtěl v Praze nebo i jinde v republice ukázat a proč (třeba proto, že jste tam byli s rodiči na prázdninách a tobě se tam moc líbilo).

C) Představ si, že tě kamarád, kterého znáš z dopisů, ale nikdy jste se neviděli, pozval na prázdniny k sobě domů do Afriky. (Do jaké přesně země, si můžeš vymyslet, nezapomeň se podívat do mapy, aby se skutečně jednalo o africkou zemi). Napiš mu dopis, ve kterém poděkuješ za pozvání a napíšeš jak se k němu těšíš. Napiš, co bys rád/a u kamaráda viděl/a a zažil/a.

Příloha 2

- 1) Co podle tebe znamenají slova tolerance, být tolerantní?
- 2) Co podle tebe znamená slovo rasismus?
- 3) Co podle tebe znamená slovo diskriminace?
- 4) Myslíš si, že jsou Češi tolerantní národ? Zkus vysvětlit proč ano a proč ne.
- 5) Myslíš, že život ve společnosti v České republice mají jednodušší běloši nebo lidé odlišné barvy pleti (např. černoši, rudoši, mongoloidní, ...) nebo je to stejné a proč?
- 6) Jak ty sám/sama by ses cítil/a, kdybys přijel/a do africké třídy plné dětí tmavé pleti?
- 7) Jak bys pomohl/a kamarádovi tmavé pleti, který se z Afriky přestěhoval do Čech, aby se v naší republice a v našem městě cítil co nejlépe?

Káhira - matka světa

V hlavním městě Káhiře, jejíž jméno v překladu znamená „Vítězná“, žije a pracuje patnáct milionů obyvatel. Přehlnutost města lze pocítit již cestou z letiště do hotelu. Neuvěřitelný mumraj aut nejrůznějších značek a stáří, řidičů neustále používajících klakson a vystrkujících paži z okna naznačujících tím směr, kterým se chce dále ubírat, vás zcela pohltí. Slabší povahy neustále pomyslně sešlapávají brzdu místo řidiče přicházejí o dech při míjení aut s centimetrovou přesností. Co naplat, aut je mnoho, silnic málo, tak i přes veškerou snahu policistů jsou pruhy na silnici jen pouhým zpestřením. Také červená na semaforech většinou nic neznamena, s vědomím silnější vyhrává a především jede, zdatně projíždíte křižovatkami. Slalom mezi auty by se klidně mohl stát další sportovní disciplínou. Při tom všem ale nevidíte mnoho dopravních nehod - abych dodala, za nehodu se nepovažuje lehce promáčklý blatník či rozbité světlo.

Dnešní obyvatelé sami sebe považují za potomky starých Egyptanů. Jsou zdatnými obchodníky a také dobrými psychology. Když se procházíte káhirskými ulicemi, setkáte se s mnoha nabídkami a radami „všeho druhu“. Vzhledem k tomu, že našinec na takové chování není zvyklý, nechá se většinou zlákat na návštěvu obchůdků - s úmyslem „vždyť se mohu pro zajímavost podívat, ale nic si nekoupím“. Taktika Egyptanů je však geniální, a tak si po nabídnutém čaji či coca-cole a příjemném posezení odnášíte suvenýry, které jste ani nechtěli, ale s pocitem dobře usmlouvané ceny.

Ze svých několikaletých zkušeností mohu říci, že Egypťané jsou velmi milí, ochotní a čestní lidé, kteří jsou schopni se s vámi rozdělit o poslední placku chleba. Jejich životní tempo je oproti tomu našemu o trochu pozvolnější. Každodenní povinnosti přijímají s vrozenou ležérností a vy musíte toto tempo i způsob života určitým způsobem přijmout, abyste dosáhli svých cílů.

Káhirskými ulicemi se lze velmi pohodlně a bezpečně pohybovat - ať už si zvolíte chůzi, všudypřítomné taxi, metro či autobus. Nejlepší kombinací je využití místních černo-bílých taxi a chůze - tak můžete „na vlastní kůži“ pocítit tep káhirských ulic. (Země Světa, 2004)

„Ženy ve vesnici zapalují před domky oheň a připravují večeři. Jeden černoch nás zve k sobě domů. Rádi jeho pozvání přijímáme. Takovou poctu nelze odmítnout!

Již zakrátko vcházíme do nízkého domku uplácaného z hlíny. Malinký prostý příbytek o velikosti asi 2x3 m osvětluje jen petrolejová lampa. Na udusané hlině leží několik rohoží na spaní. Uprostřed místnosti je na nízkém, nahrubo otesaném stolku připravena večeře. Koule z manioku a kousky vařeného kuřecího masa se zeleninovou omáčkou. Tradiční slavnostní jídlo domorodců. Hostitel před nás pokládá na zem nádobu s vodou na umytí rukou. Jí se rukama. Marina mi ukazuje, jak si mám správně uždibnout špetku ze společné koule manioku a namáčet ji v omáčce. Najednou se mi vybaví přednášky z parazitologie a varovná upozornění z turistických průvodců. Lépe na to nemyslet, nemám na vybranou...“A nzere mingi - Je to moc dobré,“chválíme jídlo. Nikdo z nás si však nedovolí sníst všechno, neboť hostitel nám dává ze svého nedostatku. Za chvíli se zvedáme k odchodu. Ještě poslední stisky rukou a vracíme se do Bozoumu. Dlouho ještě slyším, jak za námi přátelé volají:“Ala lango nzoni - Mějte se dobře.“ (Drlík, M.,2003).

Mapa chráněných území

Seznam chráněných území v Africe

Biosférické rezervace:

n.p. Bamingui - Bangoran

n.p. Komoé

n.p. Malawi

n.p. Odzala

n.p. Serengeti

n.p. Volcans

Národní parky zařazené na seznamu světového dědictví

UNESCO :

n.p. Banc d' Arguin

n.p. Garajonaly

n.p. Garamba

n.p. Mauovo - Gounda

n.p. Niokolo Koba

n.p. Simien

n.p. Tai

n.p. Tassili - N'Ajjer

n.p. Viktoriiny Vodopády

n.p. Virunga

Další objekty zařazené na seznam Světového dědictví

UNESCO :

atol Aldabra

přírodní rezervace Air - Ténéré

Bandiagara

kráter Ngorongoro

přírodní park Tsingy Bemaraha

Národní parky :

- n.p. Addo Elephant
- n.p. Amboseli
- n.p. Arusha
- n.p. Awaš
- n.p. Benue
- n.p. Cape of a Good Hope
- n.p. Etosha
- n.p. Golden Gate
- n.p. Isala
- n.p. Kafue
- n.p. Kalahari Gemsbok
- n.p. Karoo
- n.p. mt. Keňa
- n.p. Kilimandžáro
- n.p. Kruger
- n.p. Lake Manyara
- n.p. Luangwa
- n.p. Mountain Zebra
- n.p. Namib
- n.p. Pilansberg
- n.p. Ras Mohamed
- n.p. Royal Natal
- n.p. Salonga
- n.p. Tarangire
- n.p. Tsavo
- n.p. Tubkal
- n.p. "W"
- n.p. Wankie
- n.p. Westcoast

Malawi national park
národní park Malawi

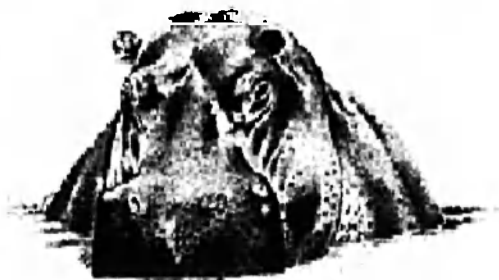

Rozloha:	94 km ²
Stát:	Malawi
Vyhlášení:	1916
Kategorie:	B.R

Jezero Malawi se nachází ve Východoafrickém příkopu v nadmořské výšce 472 m.n.m. Dosahuje maximální hloubky 706 m, plocha jezera je 30 800 km². Jezero je odvodňováno řekou Shire. Jezero je zároveň biosferickou rezervací a součástí světového přírodního dědictví.

Z větší části tvoří geologické podloží předkambrické sedimenty. Jezero je tektonického původu, a prochází jím východoafrický příkop, což je nejdelší souvislý zlom na světě. Podél něj se nachází jedny z nejvyšších sopek planety. Protíná několik velkých jezer, je široký až 100 km a leží o 450 až 800 m níž, než okolní plošiny. Je to klasický příklad toho, co v zemské kůře probíhá, když se od sebe vzdalují dvě litosférické desky. Neustálé rozestupování zemské kůry podél série zlomů vede k tomu, že se rozšiřují jezera i vodní toky a prohlubují údolí. Časem zřejmě celou oblast zaplaví moře a oddělí východní afriku od zbytku kontinentu.

V jezerech jako je právě Malawi, Tanganika a Viktoriino, které jsou obklopeny pustými a suchými oblastmi, se vyskytuje několik set druhů ryb, které nejsou nikde jinde na světě (tzn. endemité). Krajina je

zde horského až velehorského rázu. Typická zvířata zde jsou : hroši, gorily, šimpanzi, paviáni, nosorožci a zebry.

Serengeti national park

Národní park Serengeti

Rozloha:	14 763 km ²
Stát:	Tanzanie
Vyhlášení:	1945
Kategorie	B.R.

Národní park Serengeti je největší a nejstarší národní park v Tanzánii. Jméno parku "Serengeti" je odvozeno z domorodého jazyka kmene Masajů a do češtiny by se dalo přeložit jako "nekonečná pláň". Park se nalézá na plošině, která se rozkládá mezi Ngorongoronskou vysočinou a hranicí Keňy s Tanzánií a táhne se téměř až k jezeru Viktorie. Tento park zahrnuje většinu ekosystému Serengeti. Jako biosferická rezervace bylo území vyhlášeno v roce 1929, jako národní park v roce 1945.

Geologické podloží je tvořeno kyselými, většinou hlubinnými erupčními horninami.

Přírodní krajinu tvoří tropické opadavé lesy. Bylo zjištěno až 55 druhů akácií. Typická zvířata jsou sloni, nosorožci, zebry, antilopy, žirafy, lvi. Bylo zaznamenáno 500 druhů ptáků, 45 druhů savců.

Viktoria Falls

Viktoriiny Vodopády

Rozloha:	583 km ²
Stát:	Zambie
Vyhlášení:	1952
Kategorie:	N.P. - U

Viktoriiny vodopády se nacházejí na středním toku Zambezi na hranicích Zambie a Zimbabwe. Tok široký 1700 m. padá do hloubky 128 m průrvou o šířce 44 - 100 m. Největší souvislý vodopád je vysoký 109 m. Vodopády patří mezi nejmohutnější na světě, skládají se z celkem pěti hlavních vodopádů. Pojmenoval je anglický cestovatel David Livingstone. Jejich africké jméno Mosu-oa-tun-ya znamená "kouř který hřmí". Rozkládá se na rozhraní pouště Kalahari a východoafrické vysočiny.

Vyskytu je se tu bahník africký, žirafa, prase bradavičnaté, pasumec elektrický, lev a hroch obojživelný.

Z rostlinstva kapinice bělavá, gardénie vonná a rohovník obecný.

mt. Kenya national park
národní park mt. Keňa

Rozloha:
Stát: Keňa
Vyhlášení: 1949
Kategorie: N.P.

Mt. Keňa bývá také nazýván Kirinyaga. Je to masív sopečného původu, nadmořská výška je 5199 m.n.m. Hranice věčného ledu a sněhu je ve výšce 4800 m.n.m. Vzniklo zde 15 ledovců. Od nadmořské výšky 3300 m.n.m. je území národním parkem. Je součástí východoafrické vysočiny.

Zvířena: sloni, bizoni, lvy, antilopy, gazely Thompsonovy, leopardi, gepardi. Afroalpínská vegetace - soubor rostlinných druhů, popřípadě porosty nad hranicí lesa nejvyšších pohoří tropické afriky. Tvoří ji například stromovité starčky, statné lobelky, křovité kontryhely a křovité smily.

Kilimanjaro national park národní park Kilimandžáro

Rozloha:	756 km ²
Stát:	Keňa
Vyhlášení:	1973
Kategorie:	N.P

Kilimandžáro (ze svahilštiny) - "vrch boha chladu, zářivý vrch, lesknoucí se hora". Nejvyšší horská skupina v Africe. I když se pohoří nachází jen 320 km jižně od rovníku, díky nadmořské výšce jsou vrcholy pokryty věčným sněhem. Hranice trvalé sněhové pokrývky (tzv. sněžná čára) se pohybuje ve výškách 5300 - 5750 m.n.m. Nejvyšší svahy pokrývají firnové ledovce o tloušce až 60 m. Pohoří je dlouhé asi 100 km a široké asi 75 km, elipsovit protáhnutý masív. Kráter hlavního vrcholu je delší než 1600 m. Nejvyšší činnou sopkou je Meru o výšce 4567 m.n.m., poslední výbuch v roce 1910. Poprvé ji dobyl první německý vědec a horolezec Hans Mayer v roce 1886. Pohoří začalo vznikat před dvěmi miliony let v období sopečné činnosti, kdy se z nitra země v etapách valila láva. Jakmile láva po první erupci vychladla a ztuhla, hned ji překryla láva z dalšího výbuchu. Sotva sopečná činnost utichla, začalo horu tvarovat zvětrávání a eroze. Nejvyššími body je sopečný masív se třemi vrcholy : Kibo (Uhuru, Ngaja Ngaja (masajsky "dům bohů")).

Kilimandžáro je nejvyšší horou celého kontinentu, dosahuje nadmořské výšky 5895 m.n.m. - široký kužel vyhaslé sopky.

Kaldera v průměru 2250 m. dosahuje hloubky 180 m., kráter o délce 2,5 km. a hloubce 299m. Má na své hraně menší parazitický kráter, z jehož popela ještě stále stoupají sirné plyny. Severní okraj pokrývá led, který pokračuje až do vlastního kráteru. další ledovec pak stéká z J.Z. úbočí až do výšky 4500 m.n.m., je to nejmohtnější ledovec v Africe. Vrchol Kibo je složen z trachitu, znělce a čediče. Západní vrchol Shira je výsledkem první série erupcí. Po zhroucení a následné erozi tohoto původního vrcholu vznikla plošina, která dnes leží ve výšce 3778 m.n.m. Východní vrchol Mawenzi 5353 m.n.m. Mawenzi s Kibem jsou nejmladšími kilimandžárskými vrcholy, spojuje je 11 km. dlouhý hřbet. Vegetace je afroalpínská.

Namib national park **národní park Namib**

	23
Rozloha:	401 km 2
Stát:	Namib
Vyhlášení:	1904
Kategorie:	N.P:

Poušť Namib patří mezi nejstarší a nejsušší pouště světa. Táhne se 2100 km podél pobřeží Atlantiku. Místy je široký 160 km. jinde jen 10 km., rozkládá se na ploše 120 000 sq km. Táhne se Namibií od angolské hranice na sever až po řeku Orange na jihu. Poušť je řekou Kuinb rozdělena

na dvě části. Na jihu je nekonečné moře pisku, v němž se v pravidelných pásech střídají zčeřené duny s příkopy, jimž se příhodně říká ulice. Duny vznikly asi před milionem let. Na severní polovině pouště se rozkládají štěrkové pláně. Roční úhrn srážek je menší než 25 milimetrů. Díky nezvyklému druhu vláh, kterou je mlha, tu žije mnoho drobných živočichů. Asi každý desátý den vane nad studeným Benguelským proudem teplý a vlhký atlantský vzduch a vzniká pak hustá noční mlha. Ta se pak posune nad pevninu, kde pobřeží a značnou část pouště zahalí do vlhkého mraku. Národní park Namib patří k největším a nejstarším v Africe.

Tato poušť má svou zvláštní zvěř. Žije zde oryx jihoafrický a zajíc africký, který vychází na pastvu jen v noci. Surikata loví pískomily a zmije písečné. Rostlinstvo je zde zastoupeno welwitschií mirabillis, aloe větvenou a narou trnitou.

Programová nabídka - výpis

Naše programová nabídka pro školy v roce 2005-2006:

1) Klasické exkurze:

Možnosti klasických exkurzí:

- exkurze s průvodcem - zajímavosti o zvířatech chovaných v pražské zoo.
- exkurze s výkladem zaměřeným na ohrožené druhy živočichů
- exkurze s výkladem zaměřeným na chování (etologii) živočichů
- setkání u ... - zhruba dvacetiminutová setkání u jednotlivých expozic, kde žáky seznámíme s daným druhem nebo skupinou druhů živočichů od systematického zařazení přes způsob života až po způsob chovu v zoologických zahradách. Lze objednat jedno i více setkání.

2) Výukové programy pro druhý stupeň ZŠ, odpovídající stupeň víceletých gymnázií a gymnázia: (až do března 2007 ve všech pracovních dnech, dále úterý až čtvrtek, vždy po celý den) Ucelené programy v délce 60-90 minut, vedené lektorem, s použitím pracovních listů, přírodnin (kůže, stopy, peří atd.).

V současnosti máme připravena tato témata pro gymnázia i pro základní školy:

- Šelmy
- Ptáci - v době zimování některých druhů (říjen až konec dubna) téma neplatí
- Kopytníci

- Plazi
- Africká savana
- Výběr z etologie (dorozumívání zvířat)
- Ochrana živočichů

Pokud je Vámi vybraný termín již obsazen, můžete využít naše návody k samostatnému vedení programů - Učíme se se zvířaty. Jde o podrobné návody i s pracovními listy, doplněné přímo na trase v zoo informačními cedulemi k programu, které nahrazují výklad lektora. Etologie (návod pro samostatné zvládnutí Výběru z etologie - viz výše).

3) Výukové programy pro 3.-7. třídu ZŠ:

Ucelené programy v délce cca 60 minut vedené lektorem v terénu s použitím maximálního počtu přírodnin a atraktivních pomůcek. Nezaměřuje se na konkrétní zoologické téma, ale rozvíjí hravou formou schopnosti dětí ve vztahu k přírodě.

Téma: Za zvuky tamtamů (zaměřeno na indonéský tropický les a tamní domorodce).

4) Kontaktní povídání pro mateřské školy a nižší stupně ZŠ:

Krátká představení v délce cca 20-30 minut s použitím přírodnin (kůže, odlitky stop) a živých zvířat. Každé představení hravou formou seznámí děti s vybraným tématem. Většina těchto představení probíhá v našem novém přednáškovém sálu.

5) Pracovní listy:

Pracovní listy posíláme na e-mailovou adresu příjemce zcela zdarma. Žáci při využití pracovních listů

samostatně vyhledávají potřebné údaje na jmenovkách zvířat nebo je získávají pozorováním. Protože s rychlým vývojem zoologické zahrady mohou pracovní listy rychle zastarat, budeme je pravidelně aktualizovat.

Pracovní listy pro vyšší stupně ZŠ a gymnázia:

- Šelmy - pracovní listy s návodem k tématické exkurzi v zoo
- Vodní tvorové - pracovní listy s návodem k tématické exkurzi v zoo
- Samostatné etologické výzkumy - sada návodu k samostatným výzkumům na téma etologie
- Plazi - sada deseti pracovních listů
- Ptáci - sada pracovních listů věnovaných jednotlivým ptačím skupinám (tučňáci, papoušci atd.)
- Africká savana - pracovní listy s návodem k tématické exkurzi v zoo
- Potkal medvěd tučňáka - pracovní listy s návodem k tématické exkurzi v zoo, téma zoogeografie
- Tropický deštný les - pracovní listy s návodem k tématické exkurzi v zoo

Pracovní listy pro 3.-5. ročník ZŠ:

- Žirafa
- Velbloud
- Hroch
- Gepard
- Kopytníci

Africká savana
Pracovní listy Zoo

1) KDO JE KRÁLEM SAVANY: Africká savana, to je pro nás především obrovská travnatá plocha, zaplněná stády kopytníků. To, co vidíme na první pohled, nemusí ale být vždy tím hlavním. Například podzemní orgány rostlin savany, přestože je nevidíme, tvoří často několikanásobně větší množství rostlinné hmoty než nadzemní listy a stonky. A který živočich by asi byl králem savany?

Úkol: Představte si, že bychom všechny kopytníky na savaně nahnali do společné ohrady a všechny naráz zvážili. Stejně tak bychom naráz zvážili všechny hmyz a všechny šelmy. Kdo by asi byl vítězem při porovnání hmotností všech tří skupin. Přiřaďte šelmy, kopytníky a hmyz na jejich místa na stupních vítězů.

šelmy

kopytníci

bezobratlí

2) LESK A BÍDA ŽIRAFY: Dlouhý krk a vysoká postava žirafy jí umožňují spásat listy akácií ve výškách, kam se další kopytníci nedostanou. Tak získala žirafa zdroj potravy, který jí v suchých obdobích dovoli přežít. Za tuto výhodu ale zaplatila mnoha nevýhodami.

Úkol: Z následujících tvrzení o nevýhodách žirafí výšky jsou některá pravdivá a některá nepravdivá. Zaškrtněte tvrzení, která považujete za pravdivá.

Díky silným kopytům a tomu, že zranitelný krk je velmi vysoko, je žirafa pro velké šelmy v podstatě neulovitelná. Pokud si však lehne, svoji výhodu ztrácí. I proto spí žirafa jen asi 30 minut denně a často vestoje.

Vytáhlá postava žirafy působí jako hromosvod. Proto je jednou z nejčastějších příčin úhynu žiraf zásah bleskem při tropických bouřích.

Dlouhé nohy žiraf se snadno lámou.

Dosáhnout hlavou k zemi je pro žirafu obtížné. Při pití vody se musí široce rozkročit, aby dosáhla na zem.

Tlak krve v cévách žiraf musí být mnohem vyšší, aby krev došla dlouhým krkem až do hlavy. Při sklopení hlavy k zemi je situace opačná. Cévy žiraf musí mít složitý systém chlopní, který zajišťuje dopravu krve.

Vysoké postavy žiraf se ve větru kymácí a při tropických bouřkách jsou žirafy převráceny.

Dlouhý krk žirafy snadněji nastydne, a tak žirafy trpí často angínami.

3) JAK SE SPRÁVNĚ PODĚLIT: Ne každý kopytník musí v savaně okusovat pouze trávu nebo koruny stromů. Různě vysoké trávy chutnají různým kopytníkům, různá zvířata okusují vegetaci v různé výšce. Býložravci na savanách si tak rozdělili zdánlivě jednotnou potravu na mnoho rozdílných zdrojů a tak si nekonkurují.

Úkol: Na obrázku vidíte strom, keř a trávy. Čísla v různých výškách vyjadřují různou výšku okusování vegetace. Přiřaďte zvířata k jednotlivým výškám tak, jak to podle vás odpovídá skutečnosti.

Kočkodan

7 m

5,5 m

Slon africký

4 m

Zebra

2,5 m

2 m

Antilopa losí

1 m

Žirafa Rothschildova

Nosorožec dvourohý

Antilopa žirafi

Nosorožec tupoносý

Egypt

POČET OBYVATEL: 70 833 000 Hlavní město: KÁHIRA

KÁHIRA

Je hlavním hlavním městem Egyptu a je
jednou z nejstarších měst v Africe.

Nil

Nil je nejdelší řeka na světě

U hlavního pramenu vzniká venec.

Bea Boudidurati nascedi Be

Widencaninulm 656 km

V libanonských horách se dobře daří pšenic

EGYPT

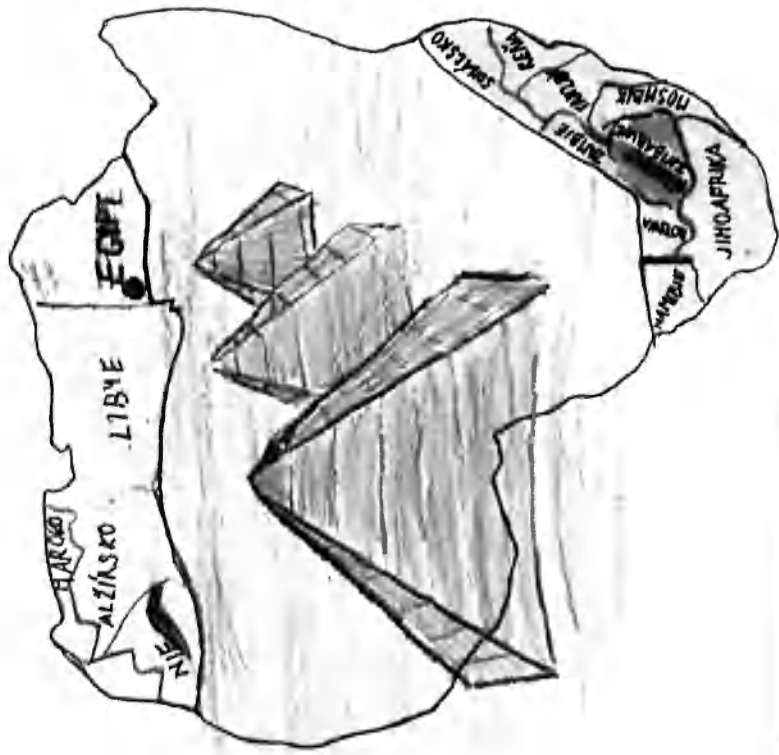
Zlata maska panovníka Tutanchamons

EGYPT

Bizarní skalin utváry vytvořila příroda

EGYPT

ZEMĚ K FARAONŮ

AFRIKA - EGYPT

Hlavní město Káhira V Káhyře žije asi

15 000 000 obyvatel. Egypt získává

mezi pod Suvěty

• PAVOUK A MOUCHA •

Kdysi dávno byli pavouk a moucha přátelé.
Bydleli blízko sebe a pravidelně se navštěvovali.
Pavouk zval mouchu na oběd a moucha zase zvala
pavouka a tak to chodilo dlouhá léta.

• • •

Byla hubená, až jí skoro nebylo vidět.
Byla hubená, až jí skoro nebylo vidět.
Byla hubená, až jí pavouk neviděl.

Neviděl jí, jak ho sledovala, když šel do lesa. Neviděl
ji, jak ho sledovala, když vyhrabával sladké brambory.
Neviděl jí, jak ho sledovala, když si je odnášel domů.

A pavouk je přinesl domů a vařil je v kotli.
Vařil je v kotli.
Vařil je v kotli
a moucha zaklepala na dveře.

• • •

Byli přáteli
Byli přáteli
Byli přáteli.

Až jednou přišlo strašné sucho. Nebylo jídlo. Nebylo
dost jídla. Bylo sucho a všichni měli hlad. Nikdo ne-
měl jídlo a moucha zhubla, až jí skoro nebylo vidět.
Moucha zhubla, ale pavouk ne. Pavouk tloustl, ale
moucha hubla.

• • •

Pavouk sedí u hrnce plného sladkých brambor
a moucha stojí ve dveřích. Musí jí pozvat na večeři,
vždyť měl jídlo a ona přišla. Musí jí pozvat na večeři,
vždyť měl jídlo a byli přátelé.

Pavouk se ale nechce o jídlo dělit. Jak to má udělat?
Co má dělat, aby se nemusel dělit o jídlo? Má nápad.
Je přece hostitel a musí nejdříve sám ochutnat, než dá
svému hostu. Tak si to odjakživa žádá zvyčlost.

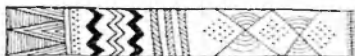
Ríká mouše: „Posad se sem, doprostřed, na čestné
místo a já ti vyberu ty nejlepší sladké brambory.“ A sám
si sedá zády ke dveřím chýše.

Ochutná první brambor: „Je šnilý,“
a hodí ho přes rameno ven.

Ochutná druhý brambor: „Je šnilý,“
a hodí ho přes rameno ven.

Ochutná třetí brambor: „Je šnilý,“
a hodí ho přes rameno ven.

A vyhází takhle všechny sladké brambory.

• • •

Chtějí si je později, až moucha odejde, znovu sesbírat, umýt a ohřát a pak je všechny sníst.

Venku zatím začíná přiset. Venku přší a dělá se bláto a moucha má hlad a rozumi pavoukovi. Ví, že jí pavouk jídlo nepřije a nehece se s ní dělit.

• 11 •

Moucha má zlost.
Moucha má zlost.
Moucha má zlost a má hlad.

Vyjde ven před chýši a dívá se na sladké brambory ležící v blátě.

• 12 •

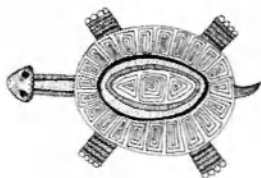
Dívá se na první brambor: „Je šnily,“ říká
a rozšlápne ho.

Dívá se na druhý brambor: „Je šnily,“ říká
a rozšlápne ho.

Dívá se na třetí brambor: „Je šnily,“ říká
a rozšlápne ho.

„Je šnily, je šnily, je šnily.“

a moucha venku skáče po sladkých bramborech
a všechny je rozšlape a zašlape do bláta.

Pavouk zuří. Venku je bláto a on dnes nebude jíst.
Venku je bláto a pavouk má hlad. Nechtěl se dělit
o sladké brambory a teď nemá nic.

• 13 •

Pavouk zuří.
Pavouk zuří a zlobí se na mouchu.

Od té doby jsou pavouk a moucha nepřátelé
a pavouk chytá mouchu do sítí.

Chytá ji do svých sítí.

Chytá ji do svých sítí, a když jí chytí, hned jí sní.

Poučení:

Děti, děti, děti,
Děti dětí mých dětí.
Nebudte lakomí.
Nebudte lakomí.

Lakomec není šťastný a nemá přátele.

• 14 •

Pavoukovi 11

V jedné vesnici na kraji savany žil nejmenší ze všech lidí, malý člověk jménem Ngali, který měl jenom stopu a píď. Lvil v savaně a pracoval na poli a moce se trápil, že je tak malý a že všichni ostatní vidí dále než on.

• 41 •

Abych byl vysoký, nejvyšší ze všech lidí.
Co mám dělat, abych byl vysoký, jako jsi ty?

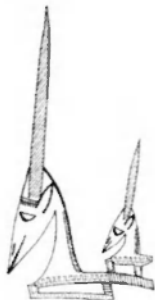
Žirafa mu odpověděla: „To je jednoduché. Ngali, nejmenší ze všech lidí. Celý den okusuj zelené listy z korun stromů. Okusuj zelené listy a běhej po savaně. Pak budeš vysoký jako já.“

Rozhodl se, že vyroste
a bude nejvyšší ze všech lidí.
Rozhodl se, že vyroste a uvidí nejdále.
Rozhodl se, že vyroste.

Ale jak to udělat? Šel za žirafou pro radu. Šel za žirafou a prosil ji: „Kmotříčko žirafo, porad mi, co mám dělat. Co mám dělat, abych vyrostl?“

• 42 •

• 43 •

Ngali pak celý měsíc ležl po stromech, okusoval zelené listy a běhal po savaně. Byl z toho celý unavený a moc ho bolelo břicho. Břicho ho bolelo, ale nevyrostl ani o kousek.

Co má tedy udělat? Šel za buvolem pro radu. Přišel za buvolem a prosil ho: „Kmotříčku buvole, poraď mi, co mám dělat. Co mám dělat, abych vyrostl a byl veliký a daleko viděl? Co mám dělat, abych byl veliký, jako jsi ty?“

• 44 •

Buvol mu odpovéděl: „To je jednoduché. Ngali, nejmenší ze všech lidí. Celý den přezývkuj suchou travu. Musíš přezývkovat suchou travu a ležet přitom v bahně na boku. Pak vyrosteš a budeš velký, jako jsem já.“

Ngali tedy celé dva měsíce přezývkoval suchou travu a ležel přitom v bahně na boku, až z toho byl celý polámaný a umazaný a břicho ho bolelo ještě víc než předtím. Břicho ho bolelo mnohem více, ale nevyrostl ani o kousek.

Co má tedy udělat? Co má dělat, když nic nepomáhá?

• 45 •

Nakonec šel pro radu k moudrému ptáku Marabu, který bydlel u řeky Ubangui: „Poraď mi, moudrý Marabu, co mám dělat, abych vyrostl a byl vysoký. Co mám dělat, abych byl nejvyšší ze všech lidí? Co mám dělat, nejumoudřejší ze všech bytostí v savaně?“

Moudrý Marabu se ho zeptal: „Proč chceš být tak vysoký, Ngali, nejmenší ze všech lidí?“ „Chci být vysoký, abych dohlédl nejdále ze všech lidí,“ odpověděl mu Ngali. „Vylez na nejvyšší baobab, Ngali, nejmenší z lidí.

• 46 •

Vylez a rozhlédni se kolem a uvidíš nejdál ze všech lidí. Dokážeš to?“ Tak se ho zeptal moudrý Marabu.

„Dokážu,“ řekl radostně Ngali. „Naučil jsem se vylezt na každý strom, když mi žirafa radila, abych jedl listy.“

Ngali pak poděkoval moudrému Marabu za dobrou radu a už se nikdy netrápil, že je nejmenším ze všech lidí.

Vždyť viděl nejdále,
Dohlédl dále než kdokoli z lidí.

Poučení:

Děti, děti, děti.

Děti dětí mých dětí.

Člověk nepotřebuje větší tělo, aby dokázal to co chce.

Člověk nepotřebuje větší tělo, potřebuje ale větší rozum.

• 47 •

Ulej šelce,

jestli chceš mít se mně přátel
v Praze do Prahy Ukáži ti Karlův
most, Pražský hrad, Národní muzeum
a Petřín. Pak ti ukážu káňu
na Lužaně. Černá a červená je zava-
řena všech nosů. Berbe! Maska
námečání s věčnou a nedě-
lnou. Pak ti ukáži naši školu.

Moc se těším až se uvidíme.

Štěpán

PS: Čekám tě na letišti v Praze.

Milá Ljivo!

Užila bych ti pozvat se mě domů na
přátelství. Měli bychom se potkat na
Pražský hrad kde je chrám sv. Václava
který má Karlův most daleko do Zoo,
na přechod státní, do chrámu na západě
je ten spousta míst které ti ukážu.

Podíváme se na naši školku chodit.

Podíváme se do školky a by budou

podávat a Africe a je to právo a Čer-
ve. Bude se ti to líbit.

Moc se těším tě!

Jana

PS: Čekám tě na letišti v Praze.

